

Stjärnsystrar

En lite allvarlig film om vardagens små problem och missförstånd, för ovanlighetens skull sett genom tre flickors ögon.

Rekommenderad från åk 1

En filmhandledning av
Kajsa Heinemann

Stjärnsystrar handlar om hur det känns att vara ensam och om önskan att hitta en vän som är precis som man själv. Filmen handlar även om hur viktigt det är att som barn uttrycka vad man vill och inte, och att vuxna inte alltid har rätt bara för att de är vuxna.

Filmens handling

Stjärnsystrar handlar om något så ovanligt som tre unga flickor i tioårsåldern från Norrland, och deras förmåga att driva igenom sina önskemål och projekt – trots motstånd från föräldrar och andra vuxna. Ovetande om varandra växer de upp som ganska ensamma barn till föräldrar som inte riktigt förmår att se till sina barns behov och drömmar. Flickorna är alla födda under samma natt, på samma BB och alla har de fått namnet: Johanna. Det betyder att de är Stjärnsystrar, och om de träffas blir de vänner för livet. Men att de är Stjärnsystrar förstår de först vid filmens slut. Längtan efter att hitta någon som är precis som de själva är stor varför de ofta drömmer sig bort under stjärnhimlen.

Stjärnsystrar består av tre korta episoder som skildrar en Johanna i taget. I den första presenteras rödhåriga Johanna, som bor i ett hus tillsammans med sin sång- och pianoälskande mamma och sin pappa vars stora passion är att flyga luftballong. Dottern tvingas sjunga med i mammas flickkör – trots att hon hatar att sjunga. Mamman är alltför självupptagen för att märka dotterns motstånd, och tvingar därför henne ständigt att öva inför ett sånguppträdande på ortens årliga marknad. Johanna är heller inte så bra på att säga ifrån, även om hon på andra sätt visar sitt ogillande. Att hennes högsta önskan är att flyga luftballong, förstår först den doktor som undersöker henne på

Tre Stjärnsystrar på snöscooter i den norrländska fjällvärlden.

sjukhuset när hon ramlat och gjort sig illa. Det krävs dock två sjukhusbesök innan Johanna med doktors hjälp lyckas få mamma och pappa att inse vad hon vill.

Mörkhåriga Johanna lever med sin pappa, som arbetar som gruvarbetare, i en lägenhet. Hon ska fylla år och vill ha födelsedagskalas. Till hennes besvikelse blir det inget kalas, för pappa måste arbeta i gruvan. I stället får hon åka och fira födelsedagen hos Anders och Susanne, goda vänner till familjen. Nästan med ens börjar Anders och Johanna baka tårter och kakor, men mitt i bakandet dör Anders i en hjärtattack. Susanne chockas svårt och vill varken bo kvar i huset eller att någon påminner henne om Anders. Hon flyttar hem till Johanna och hennes pappa. Susanne sörjer tyst och stänger in sig på sitt rum. Hon varken äter, pratar eller umgås. Till slut tvingar Johanna Susanne att tala om Anders. Och efter att ha ätit av Anders kakor, som han bakade innan han dog, spelat på hans munspel och känt och luktat på hans handskar, kommer Susanne ut ur sin instängdhet. Efter det vill hon flytta hem. I huset firas slutligen Johannas födelsedag med tårter och ljus.

I filmens sista del skildras blonda Johanna. En kavat och sångälskande liten flicka, som bor med båda sina snälla men självupptagna föräldrar på en bondgård på landet. Ingen av föräldrarna märker att dottern är sångbegåvad. Inte heller tar de henne på allvar när hon säger att hon inget hellre vill än att sjunga i flickkören på den årliga marknaden. Men ödet är med henne. På marknaden rymmer plötsligt familjens hund och Johanna tar upp jakten. Till sin hjälp får hon de två andra Johannorna, som också kommit till marknaden. Med snöscooter går jakten ut på isen, och tjejerna ger sig inte förrän de hittat hunden – trots farliga isar och stormande vindar. Väl tillbaka till marknaden har flickkören börjat sitt uppträdande. Johannorna tränger sig fram för att komma nära. Blonda Johanna sjunger med och hon sjunger så vackert att rödhåriga Johannas mamma ber henne komma upp på scenen och sjunga solo.

Efter filmen

Det är nästan alltid en fördel att dela in klassen i mindre grupper med varsin uppgift. En uppgift kan vara att finna motsatspar i filmen (liv-död,

tillsammans-ensam, glad-arg, älska-hata), ett annat kan vara att skapa ett eget slut på filmen.

★ Hur tror ni flickornas vänskap utvecklas? Kan man vara vän fastän man är så olika som de? Eller är det kanske rent av en fördel?

Berättarformen

Stjärnsystrar består av tre episoder med vardera en början, en mitt och ett slut. En ramhandling knyter ihop episoderna. En annan sak som binder samman filmen är den melodi som återkommer i varje episod. Ibland sjungs den av någon eller så spelas den på piano, munspel eller i hörs i radio. Den trygga och farbroderlige rösten förmedlar inledningsvis sagans klassiska fras: "Det var en gång..." och så ges bakgrunden till historien om Stjärnsystrarna. Rösten ger vägledning om att det i första hand är en saga vi ska bevittna. Andra sagoteman är de återkommande treenigheterna och ödets makt och inflytande.

★ Vad är det som håller ihop de tre berättelserna? Försök komma ihåg när sången eller musiken hörs, och vilken funktion den har. Resonera även kring filmens sagokaraktär: Vilka klassiska berättargrepp använder filmen sig av?

Om modet att våga säga ifrån

Även om alla tre flickorna ställs inför provningar är det kanske ändå rödhåriga Johanna som har det jobbigast med att bli förstörd. Det är också hon som tvingas ta till mer drastiska metoder för att söka göra sig hörd, som att hålla varm chokladsås över mammans älskade piano, tejpa för munnen med maske-ringstejp och rymma hemifrån. Allt detta för att hon avskyr att sjunga, men inte klarar av att säga det.

★ På vilka sätt försöker Johanna uttrycka att hon inte vill sjunga? Varför tror ni att Johannas mamma inte ser Johannas motstånd? Vad skulle ni själva göra för att få igenom det ni vill och drömmer om?

Döden, sorgen och saknaden

Historien om mörkhåriga Johanna är sorglig. Här står döden i centrum, liksom sorgen och saknaden efter den man älskar. Hemma i Johannas och hennes pappas hem finns ingen mamma, och hemma hos Anders och Susanne rycks Anders hastigt bort. Johanna, som inte uttrycker någon saknad efter sin mamma, får plöts-

ligt hela Susannes tunga sorg och saknad i knät. Och hennes födelsedag kommer helt i skymundan. Att Johanna dessutom får i uppgift av pappan att "skydda Susanne mot Anders" gör att hon tar stort ansvar för Susannes sorgbearbetning.

★ Vad tror ni Johanna känner när kalaset inte blir av? Hur länge tror ni Johanna levat utan sin mamma? När Anders dör, är det riktigt av pappan att ge Johanna ansvaret att "skydda Susanne mot Anders"? Och skyddar man egentligen den som sörjer genom att inte nämna den saknade personens namn?

Sinnesintryck som väcker minnen till liv

En tidig morgon får Johanna nog och struntar i vad hennes pappa och Susanne bett henne om. Hon tvingar Susanne att möta Anders. Genom att ge henne Anders handskar, munspel och erbjuda henne de kakor som Anders bakade innan han dog, bryts hennes isolering och instängda sorg. Johanna säger att: "den man älskar kommer alltid att finnas i ens hjärta, även om personen inte lever". Susanne fick kontakt med Anders med hjälp av olika sinnesintryck: lukt, smak, känsel och hörsel.

★ Resonera gärna kring olika sinnesintryck när det handlar om att väcka minnen till liv. Försök komma ihåg när ni själva upplevde något liknande!

Hemmet säger vem du är

Hemma hos mörka Johanna och hennes pappa är möblerna aningen slitna och inredningen enkel. Även om relationen mellan de två är varm och nära, uttrycker hemmet melankoli. Till skillnad från deras hem bor Anders och Susanne i ett ombonat hus, fullt av vackra blommor, fotografier. Och i växthuset kryper en sköldpadda omkring. Hemmet andas värme, liv och kärlek mellan man och kvinna. Att den plötsliga döden inträffar hos dem där det sjuder av liv gör kontrasten mellan liv och död effektiv.

★ Försök beskriva hur det ser ut hos Johanna och hennes pappa respektive hos Anders och Susanne. Genom att studera scenografin och rekvisitan får vi en hel del värdefull information om karaktärerna och deras liv. Försök minnas så många detaljer som möjligt.

Om modet att våga stå på sig

I *Stjärnsystrar* är det tre tjejer i tio-

årsåldern som har huvudrollen. För ovanlighetens skull presenteras de som aktiva och agerande individer och inte i första hand som söta och väna varelser. Genom att filmen skildrar tjejer som handlingskraftiga, tuffa och orädda kan den förhoppningsvis också bidra till att stärka unga tjejers självförtroende.

★ Resonera gärna huruvida detta är en "tjejfilm". På vilka sätt är de tre Johannorna presenterade? Är det vad man gör eller hur de ser ut som är viktigast i filmen? Kan man som kille identifiera sig med dem och deras agerande?

Slutord

I samtliga episoder ställs flickorna inför provningar. Även om föräldrarna inte menar att vara elaka, är de många gånger oförmögna att se och höra sina döttrars behov. Därför måste de här tjejerna kämpa hårt för att få igenom sina viljor. Att lyssna på sin egen inre röst och höra vad den säger, är viktigt. Det är inte alltid så att föräldrar – bara för att de är vuxna – vet bäst.

PRODUKTIONSUPPGIFTER:

Sverige 1999

Manus: Johan Bogaeus

Regi: Tobias Falk

Foto: Per Källberg

Klippning: Michal Leszczylowski

Scenografi: Mita Moberg

Musik: Mikael Sundin

I ROLLERNA:

Rödhåriga Johanna – Teresa Niva

Mörkhåriga Johanna – Vania Panes Lundmark

Blonda Johanna – Fanny Kivimäki

Mamma Sonja – Tintin Anderzon

Pappa Johan – Jan Myrbrand

Anders – Palle Granditsky

Martin – Mikael Rundquist

Susanne – Mona Malm

Läkaren – Niklas Falk

TEKNISKA UPPGIFTER:

Längd: 79 min

Ljud: Dolby stereo

Format: Vidfilm 1:1,85

Censur: Från 7 år

Svensk premiär: 5 mars 1999

DISTRIBUTION:

Sonet Film, Box 20 105, 161 02

Bromma, tel: 08-555 24 800

fax: 08-28 58 34

